

A csúnyaság örülete

A szépség nem a dolgok önmagában vett minősége; a szépség csak a szemlélő tudatában létezik, és minden szemlélő valami mást lát szépnek”, írta kerekén kétszázötven évvel ezelőtt *David Hume* brit filozófus. Ez a vélemény ma széles körben elterjedt. De helytálló-e?

A tudomány azt mondja, nem. „Az emberek az egész földkerekségen messzemenően egyetértének abban, melyik arc mondható szépnek, és melyik nem”, mondja *David Perrett* skót pszichológiai professzor. Hat kontinens 37 kultúrájából származó, több mint 10 000 ember megkérdezése az alábbi eredményt hozta: világszerte többé-kevésbé azonos mércét használunk arra nézve, hogy melyik férfi vagy női partner számít vonzónak, s ezáltal szépnek.

Néhány másodpercen belül eldöntjük, ki hat ránk vonzóan, és ki nem. Ez csak azért lehetséges, mivel az egyéni ízlés mögött valami közös rejtezik – mégpedig az a vágy, hogy továbbadjuk génjeinket, állítják az evolúció-biológusok. Hogy aztán szívünk hölgye vagy ura hasonlít-e a fotómodellekre, nem játszik különösebb szerepet. Jobban ügyelünk arra, hogy partnerünknek olyan vonásai vannak-e, amelyek rossz géneket jeleznek. Az arc két felének egyformasága, egyforma hosszú lábak, azonos ívű ajkak – minél szimmetrikusabb felépítésű a test, annál szebbnek találjuk. A biológusok is megerősítik, hogy a szépség egyik alaptörvénye a bal és jobb oldali arc- és testrészek kiegyensúlyozottsága: az egyöntetűség az állatvilágban az egészség és az erő jelképe. Már *Charles Darwin* feltételezte: A szimmetria ott a legnagyobb, ahol az embriótól a felnőtt egyedig tartó fejlődésben a legkevesebb zavar lépett fel. Eszerint a szépség lényege mindenekelőtt a csúnyaság elkerülésében áll.

Jó génekre utalnak bizonyos testi jegyek is, például a hosszú lábak, amelyek minden kultúrában vonzóan számítanak. Nem csoda, hiszen már a *Homo sapiens* előfutárainak is azok biztosították a fennmaradást. Akinek hosszú lábai voltak, gyorsabban tudott menekülni, távolabbra tudott vándorolni, és nagyobb esélyei voltak az életben maradásra. A női idomok hajlatai iránti előszeretet is az

ősidőkre nyúlik vissza: a csípőbőség-nél egy harmaddal vékonyabb derék azt jelezte elődeink számára, hogy „párzásra képes, de még nem terhes”, feltételezi *David Buss* amerikai pszichológus. És miért találják szépnek a nők az erőteljes arcvonású fickókat? Mert például az áll formája a férfi nemi hormonok pubertáskori termelésének bőségével függ össze. Az éles, szögletes áll teli tesztoszterontankot jelképez; hajdanában azok a férfiak voltak képesek legjobban megvédeni a barlangot, akiknek ilyen álluk volt. Megfordítva, a finom, tetszetős állú női arc azért hat vonzóan, mivel magas ösztrogénszintet, s így nagy termékenységet és jó egészséget ígér. A szépség ösztönös célja tehát azt szolgálja, hogy megtaláljuk gyermekeink számára a legjobb apát vagy a legjobb anyát.

Messze távolodtunk ettől. Világszerte évente tízmillió szépségoperációt hajtanak végre. Ma mindenki számára lehetséges (akinek a pénztárcája bírja), hogy helyrefojzza a testét, mígnem eltűnik minden eltérés a normától, s a test megfelel az aktuális szépségmintáknak. Ez fordítva azt jelenti a közfelfogásban, hogy aki a plasztikai sebészet ajánlatai ellenére elálló fülekkel, krumpliorral vagy lógó szemhéjakkal szaladgál a világban, az csak magának köszönheti: nem a Teremtő hanyagolta el őt, hanem ő saját magát.

Az az elképzelés, hogy valakinek túl kicsik a mellei, sörhasa, bikanyaka, óriási orra vagy tokája van, vagy ráncok düljék szét a homlokát, szabályos betegséggé válhat – függetlenül attól, hogy az állítólagos testi hiba egyáltalán létezik-e. Emberek milliói hiszik azt, hogy olyan taszítóak, mint Frankenstein szörnyalakja. A csúnyaságtól való félelemtől szenvednek, amit diszmorfofóbiának is hívnak. Akit a csúnyaság örülete ért utol, annak számára a teste csatamezővé lesz, az orvosi szike pedig a pszichoterápia pótlékává. A legismertebb példa *Michael Jackson*, az énekes, aki nyilvánvalóan olyasminek tartotta az arcát, amit folytonosan tökéletesíteni kell, s ezért ismételtelen megoperáltatta és átalakíttatta. Saját csúnyaságunkról meggyőződve lenni olyasmi, mint egy belső mérgezés, „olyan előítélet, amelyet önmagunkra alkalmazunk”,

írja *Harald* és *Regina Gasper* Pom-pás csúnyaság című könyvükben, s azt javasolják, hogy tartsunk nagyobb ironikus távolságot a szépségideáloktól. Magunkat csúnyának érezni – ennek az a legnagyobb veszélye, hogy elszalasztjuk az életet, írják: nem fogunk megtenni bizonyos dolgokat, mert túl csúnyának tartjuk magunkat; más dolgokat halogatni fogunk, mert ilyen orral vagy ilyen bórral nem merészkedünk emberek közé; nem megyünk táncolni, amíg ilyen kövérek vagyunk...

A evolúció-biológusok felismerései is inkább azt teszik kézenfekvővé – legalábbis a haladó felnőttek számára –, hogy bánjanak lazán a szépségjegyekkel. Megállapították, hogy minden szépnek tartott testforma kialakulása a szexuális érés kezdetével esik egybe. Ez azt jelenti, hogy minden szépségideál az ifjúkorra van hitelesítve. Csakhogy sokkal tovább élünk, mintsem szépek lehetünk. Ez tulajdonképpen hálára ad okot, nem valami csődélmény miatt beálló rosszkedvre. És jó ok arra, hogy az élet további részét ne az ifjúkori mércékhez való kétségbeesett, de hiába-
való ragaszkodással töltsük.

Ehhez jön még, hogy a kedvesség és a kisugárzás rendszerint fontosabb a szépségnél. Tényleg van valami a közmondásos bölcsességben, hogy „az igazi szépség belülről fakad”. Tanulmányok igazolják, hogy külső megjelenésünket mindig a testbeszédünkkel, a temperamentumunkkal és a hangunkkal összefüggésben értékelik. A partnerválasztásban az együttműködési készség, a megbízhatóság és az intelligencia ugyanannyit nyom a latban, mint az egyenletes fogazat vagy az egyforma nagyságú szemek. Aki tehát növelni akarja vonzerejét, annak – a kutatók egybehangzó állítása szerint – nem kell feltétlenül a plasztikai sebész kése alá feküdni. Már az is elég lehet, hogy nyitottan és szimpátiával közeledik mások felé, rendszeresen megfésülködik és fogat mos, figyelmes és becsületes, és sikraszáll másokért. Mi lehetne ennél szebb?

Birgit-Sara Fabianek